

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Turtiainen, Kati M.

Title: Maailmanmuutosten vaikutuksista maahanmuuttotyöhön

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: ©2023 Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Rights: CC BY-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Turtiainen, K. M. (2023). Maailmanmuutosten vaikutuksista maahanmuuttotyöhön. In J. Pitkänen, & A.-K. Tiihonen (Eds.), Pienten kuntien maahanmuuttotyön ja työllistymisen tukeminen Keski-Suomessa (pp. 51-60). Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 324. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-687-3>

MAAILMANMUUTOSTEN VAIKUTUKSISTA MAAHANMUUTTOTYÖHÖN

Kati M. Turtiainen

Ihmiset ovat liikkuneet aina maasta toiseen erilaisten motiivien saattamana. Myös Suomessa tapahtuva maahan- ja maastamuutto on vaihdellut vuosikymmenten aikana. Toisen maailmansodan jälkeisestä ajasta aina 1990-luvulle saakka maahanmuutto Suomeen oli vähäistä. Suomesta on muuttanut pois pysyvästi tai tilapäisesti arviolta miljoona ihmistä 1900-luvulla erityisesti taloudellisten lamakausien aikana. Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrä on edelleen varsin pieni verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. Vuoden 2020 lopussa ulkomaan kansalaisten osuus oli 5 prosenttia koko väestöstä. Merkittävänä syynä vähäiseen maahanmuuttoon on se, että viime vuosisadalla Suomi ei ole houkutelut ulkomaista työvoimaa alueelleen samoin kuin esimerkiksi muut Pohjoismaat. Maahanmuuton kasvun syynä on ollut viime vuosikymmenen lopulla EU:n vapaa liikkuvuus, turvapaikkaa hakevien henkilöiden saapuminen 1990-alusta lähtien ja inkerinsuomalaisten paluumuuttajien saapuminen kahdenkymmenen vuoden aikana aina vuoteen 2015 saakka. Perheside, opiskelu tai työ ovat olleet kautta aikojen merkittävimpiä syitä muuttaa Suomeen.

Globaali liikkuvuus jaetaan karkeasti vapaaehtoiseen tai pakotettuun muuttoon. Tutkijat (esim. Chimni 2009; Lyytinen 2007; Van Hear 2000) erottavat pakon ja vapaaehtoisuuden sillä, miten paljon henkilöllä on vapautta tehdä muuttoon liittyviä päätöksiä. Vapaaehtoisesti muuttavalle passi tai viisumi on tarjolla, valtio tarjoaa suojelun ja usein työpaikka turvaa toimeentulon. Pakotetun muuton seurauksena lähtevälle puolestaan kyse saattaa olla elämästä tai kuolemasta. Joskus muutto liittyy vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin tai menetettyihin elämisen mahdollisuuksiin esimerkiksi ilmastonmuutoksen seurauksena. Usein perheestä muuttaa vain osa tai vain yksi henkilö, jonka velvollisuudeksi katsotaan muun perheen tai suvun elättäminen ulkomailta käsin. Joskus pakotetun ja vapaaehtoisuuden muuton raja saattaa olla häilyvä. Tällöin voi olla kyse esimerkiksi paremmasta toimeentulosta ja konflikteja ennakoivasta muutosta.

Muuttajat päätyvät tilapäisesti tai pysyvästi vastaanottaviin yhteiskuntiin, joissa he ovat riippuvaisia maahanmuuttoon kohdistuvasta lainsäädännöstä, työmarkkinoista ja ylipäätään vastaanottavan yhteiskunnan tahtotilasta kohdella tulijoita yhdenvertaisina arjen- ja valtion kansalaisina.

Aloitan tarkastelemalla erityisesti pakotetun liikkuvuuden muotoja. Seuraavaksi kuvaan olemassa olevia vastauksia muuttajien tarpeisiin ja sitä, miten kansainvälinen yhteisö on reagoinut tulevaisuuden haasteisiin. Lopuksi pohdin uudenlaisia tapoja vastata muuttajien tarpeisiin ja pitää yllä yhteiskunnallista koheesiota.

PAKOTETUN MUUTON MONET MUODOT

Pakolaisuus on ehkä tunnetuin pakotetun muuton muoto ja se ymmärretään usein kattokäsitteenä pakotetulle muutolle. Virallisesti pakolaisilla tarkoitetaan YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n myöntämää statusta henkilöille, jotka ovat kokeneet henkilökohtaista vainoa tietyistä syistä kotimaassaan, paenneet sieltä pois eivätkä voi palata takaisin (Protocol Relating to the Status of Refugees 1967). Pakolaisuuden määritelmää onkin kritisoitu (Betts 2013), koska se ei vastaa suojeluntarpeessa olevien henkilöiden todellisuutta.

Virallisen pakolaisstatuksen saaneiden henkilöiden määrä on kuitenkin pieni verrattuna kaikkien pakotetun muuton kautta kotinsa menettäneiden henkilöiden määrään. Tällä hetkellä UNHCR:n ja YK:n palestiinalaispakolaisista vastaavan järjestön UNRWA:n mandaateilla on yli 26,6 miljoonaa pakolaista. Vuonna 2022 vainon, konfliktien, väkivallan ja erilaisten ihmisoikeusrikkomusten takia kodeistaan paenneiden henkilöiden määrä on kasvanut radikaalisti ylittäen 100 miljoonaa henkilöön. Tämä on seurausta siitä, että viimeisten vuosien aikana maailmassa on yli 40 konfliktia. Kaikkein pahimpia konflikteja kuolleiden määrällä mitattuna ovat olleet Afganistanin, Jemenin ja Myanmarin konfliktit. (Mid-year trends 2022; Global Trends – Forced displacement 2021, 2022.) Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama ukrainalaisten pakolaisten tilanne on herättänyt eurooppalaiset yli 20 vuoden rauhallisen ajanjakson jälkeen sodan jaloista pakenevien ihmisten hätään Euroopan sisällä.

Vuoden 2022 kesäkuun loppuun mennessä turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi ainoastaan puolen vuoden aikana lähes puoli miljoonaa ollen 4,9 miljoonaa henkilöä. Vain neljännes kotoaan paenneista henkilöistä lähtee naapurimaitaan kauemmas etsimään turvaa. (Refugee Data Finder n.d.) Konfliktialueiden naapurimaat ovat tunnetusti kehittyviä maita, jotka itsekin kamppailevat vakavien taloudellisten ongelmien kanssa. Suuri osa pakolaisista ja turvapaikanhakijoista turvautuu ihmissalakuljettajiin päästäkseen maasta toiseen. Ihmissalakuljetus on massiivinen maailmanlaajuinen rikollisuuden muoto. Viime vuosina maailmaa on järkyttänyt sen seurauksena Välimeren hukkuvien henkilöiden määrä. Inhimillisten tragedioiden toinen puoli on Euroopan yritykset sulkea rajansa turvapaikanhakijoilta. Tätä kirjoittaessani seurasin

uutisia siitä, miten Iso-Britannia ulkoistaa turvapaikkäsittelyn Ruandaan lähettämällä sinne alueeltaan ihmisiä. Ihmisoikeusjuristi Martin Scheinin kritisoi päätöstä epäilemällä, miten Ruanda pystyy käsittelemään turvapaikkahakemukset modernin ihmisoikeuslainsäädännön mukaisesti. Ihmissalakuljetuksen lisäksi ihmiskauppa on mittava ilmiö, jonka tunnistamiseen tarvitaan herkkyyttä työelämässä ja maahanmuuton parissa työskenteleviltä henkilöiltä. Siinä missä ihmissalakuljetus perustuu eräänlaiseen sopimukseen henkilöiden välillä, ihmiskaupassa on kyse tarkoituksellisesta harhaanjohtamisesta.

Noin puolet kotoaan pakenevista henkilöistä jää kuitenkin kotimaihinsa joko odottamaan mahdollista paluuta lähtöalueille tai mahdollisuutta asettua pysyvästi muille alueille omiin maihinsa. Heitä kutsutaan pakotettuun muuttoon liittyvässä termistössä maiden sisäisiksi pakolaisiksi (IDP, *Internally Displaced People*). Monet maansisäiset pakolaiset joutuvat muuttamaan pois niin kutsutun kehityksen alta (*Development induced displacees*). Tällainen kehitys liittyy erimerkiksi laajamittaisen infrastruktuurin muutoksiin, jotka vievät ihmisiltä elinkeinot ja muut elämisen mahdollisuudet. (Forced migration research network n.d.)

Viime vuosina koko maapallon tulevaisuuden vakava kysymys liittyy ilmastomuutokseen ja siihen liittyvään pakotettuun muuttoon (*Environmental and disaster displacees*). Tutkijat muistuttavat, että ympäristöön liittyvät katastrofit ja erityisesti niiden ratkaisut liittyvät aina myös poliittisiin ja taloudellisiin päätöksiin, joilla on sosiaaliset seuraukset. Tämänhetkisen tutkimustiedon mukaan (esim. Piquet 2013) ilmastomuutokseen ja luonnonkatastrofeihin liittyvä muutto tapahtuu pääasiassa lähialueille, eikä sillä näyttäisi olevan välittömiä seurauksia esimerkiksi Eurooppaan tapahtuvana muuttona. Tosin pitkällä aikavälillä seuraukset voivat olla massiivisia riippuen siitä, millä nopeudella ilmastomuutos ja siihen liittyvät luonnonkatastrofit lisääntyvät ja jättävät yhä suurempia alueita asumiskelvottomiksi. Tällöin muuttamisesta tulee selviytymismekanismi yhä useimmille henkilöille. (Behrman & Kent 2018; Piquet 2008, 2013; THE ENVIRONMENT & CLIMATE CHANGE UPDATED VERSION 2015.)

Kaiken kaikkiaan pakotettu muutto kasvaa määrällisesti ja laajenee maantieteellisesti. Betts ja Milner (2019) kuvaavat, että muuttoliikkeen kasvun myötä kansainvälinen suojelumekanismi on rikkoutunut. Tutkijoiden mielestä joillekin tämä tarkoittaa kansainvälistä suojelua tarjoavien mekanismien pettämistä, mikä näkyi erityisesti Syyrian ja Euroopan pakolaiskriiseissä vuosina 2015–2016. Toisille kansainvälinen suojelumekanismi toimii, mutta ongelmana on valtioiden epäonnistuminen sopimusten noudattamisessa. Mikäli keskeisin ongelma on valtioiden täyttämättä jättämissä velvollisuuksissa, ratkaisun tulisi löytyä poliittisesta tahdosta tukea paremmin olemassa olevia järjestöjä ja noudattaa itse sovittuja normeja. (Betts & Milner 2019, 6–7.)

PAKOTETUN MUUTON KESTÄVIEN RATKAISUJEN RIITTÄMÄTTÖMYYS

Muuttoon pakotettujen henkilöiden suojelun tarve haastaa YK:n pakolaisjärjestön muun kansainvälisen yhteisön kanssa etsimään pysyviä ratkaisuja suojelutarpeessa oleville ihmisille. Maailmassa tapahtuvien uusien ja pitkittyneiden konfliktien seurauksena esimerkiksi pakolaisten uudelleensijoituksen tarpeet ovat kaksinkertaistuneet viimeisten vuosien aikana. Vuonna 2021 ne koskivat yhteensä 1 445 000 henkilöä. Samaan aikaan UNHCR:n ja valtioiden omiin uudelleensijoittamishjelmiin päässeiden pakolaisten määrä on laskenut vuodesta 2016 lähtien. Uudelleensijoituksen tarpeessa olevista henkilöistä vain 4 prosenttia pääsi kyseisiin ohjelmiin. Euroopan unionin alueelle tulleista kansainvälistä suojelua saaneista henkilöistä noin 90 prosenttia saapui niin kutsuttuja epäsäännöllisiä ja usein hengenvaarallisia reittejä pitkin. (emt. 2021; 88,289 UNHCR Submissions and 47,352 departures 2023.)

Valtavasta kestävien ratkaisujen tarpeesta kertoo tällä hetkellä se, että yli 20 vuotta kestäneessä pitkittyneessä pakolaistilanteessa elää yli 4 miljoonaa henkilöä. Pitkittyneellä pakolaistilanteella tarkoitetaan sitä, että vähintään 25 000 samasta kansallisuudesta lähtöisin olevaa pakolaista on ollut paossa kotimaastaan vähintään 5 peräkkäistä vuotta. Esimerkiksi afganistanilaisten tilanne on erittäin hankala, osa on ollut Pakistanista tai Iranissa yli 30 vuotta. Syksyllä 2021 Afganistanin tilanne heikkeni radikaalisti ääri-islamilaisten Talibanin vallankaappauksen jälkeen, eikä näköpiirissä ole ratkaisua parempaan.

TILANNE SUOMESSA

Myös Suomessa oleskelulupien määrät, syyt ja hakijoiden kansalaisuudet heijastavat muuttoliikkeiden juurisyitä ja kansainvälisen yhteisön suojelutarpeisiin vastaamista. Viimeisen vuoden aikana (12/2021–11/2022) Suomesta haki kansainvälistä suojelua noin 51 000 henkilöä. Turvapaikkaa hakeneista noin 47 000 oli tilapäistä suojelua hakeneita ukrainalaisia. Kansainvälistä suojelua hakeneiden lisäksi kyseisenä aikana ensimmäistä oleskelulupaa haki noin 51 000 EU:n ulkopuolista henkilöä ensisijaisesti työn, perhesiteen tai opiskelun takia. EU-kansalaisia rekisteröitiin Suomeen samaan aikaan noin 10 000 myös pääasiassa työn, opiskelun tai perhesiteen perusteella. (Kansainvälinen suojelu 2023.)

Suomi on tunnettu vuosikymmeniä jatkuneesta kiintiöpakolaisten vastaanotosta. Tällä hetkellä Suomen vuosittainen pakolaiskiintiö on 1050 henkilöä. Päätöksen perustana on UNHCR:n vuosittainen arvio pakolaisten uudelleen-

sijoittamistarpeista maailmassa ja UNHCR:n esitys Suomelle. Kiintiöpakolaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on saanut YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun myöntämän pakolaisaseman ja joka saapuu maahan Suomen eduskunnan vuosittain päättämän pakolaiskiintiön puitteissa suoraan pakolaisleireiltä mutta myös kaupungeista. Kiintiöpakolaiset valitaan Suomeen yhteistyössä UNHCR:n kanssa uudelleensijoittamisprosessin avulla, joka tarjoaa pakolaiselle turvallisen väylän oleskeluluvan myöntämään kolmanteen maahan.

UUSIA MAAHANTULOVÄYLIEN JA KOTOUTUMISEN ALUN RAKENTEITA

Edellä kuvatun perusteella on kiire löytää kestäviä ratkaisuja kasvaviin ihmisten suojeluntarpeisiin. YK:n pakolaisista vastaava päävaltuutettu on vedonnut valtioihin, jotta ne ottaisivat käyttöön perinteisiä uudelleensijoitusta täydentäviä ohjelmia pakolaisille. Myös UNHCR:n kolmevuotinen pakolaisten uudelleensijoittamisen ja täydentävien väylien strategian tavoitteena on ollut lisätä pakolaisten suojelua perinteisten uudelleensijoittamisohjelmien lisäksi. (Complementary Pathways for Admission of Refugees to Third Countries: Key considerations 2019; The Three-Year Strategy (2019–2021) on Resettlement and Complementary Pathways 2019.) Euroopan komissio antoi vuona 2020 tiedonannon muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksesta sekä suosituksen laillisista väylistä pakolaisille suojelun saamiseksi EU:ssa (Euroopan komission suositus laillisista väylistä suojelun saamiseksi EU:ssa, 2020/1364). Komissio rohkaisee jäsenmaita edistämään uudelleensijoittamista, humanitaarista maahanpääsyä ja muita täydentäviä maahantulon väyliä sekä perustamaan yhteisölähtöisiä nk. *community sponsorship* -ohjelmia yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Muita maahantulon väyliä ovat humanitaariset viisumit, humanitaariset käytävät ulos konfliktialueilta, opiskelumahdollisuuksien lisääminen opiskeluviiusmeilla ja työllistymismahdollisuuksien lisääminen tunnistamalla sellaisia pakolaisia, jotka voivat sijoittua suoraan työelämään.

Vaikka EU:lla itsellään ei ole kotouttamispolitiikkaa, tukee se jäsenvaltioita kotouttamispolitiikkansa kehittämisessä ja vahvistamisessa. Suunnitelma sisältää toimia liittyen muun muassa kielikoulutukseen, työllistymiseen ja ammatilliseen koulutukseen, peruspalveluiden saavutettavuuteen ja maahanmuuttajien aktiiviseen osallistumiseen yhteiskuntaelämän kaikilla osa-alueilla (Kolmansien maiden kansalaisten kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma 2016). Tavoitteiden toteuttamiseksi Euroopan komissio on perustanut euroopalaisen kotouttamisasioiden verkoston (European Website on integration n.d.), joka koordinoi jäsenvaltioiden vastavuoroista oppimista.

Edellä on kuvattu, että Kanadassa (Private sponsorship of refugees program n.d.) jo yli neljäkymmentä vuotta käytössä ollut yhteisölähtöisen kotouttamisen malli tukisi yhtäältä pakolaiskiintiöiden korottamista ja toisaalta hyvää kotoutumisen alkua vastaanottavissa yhteiskunnissa. Kyseisiä ohjelmia on otettu käyttöön pienimuotoisesti Euroopassa ja eri puolilla maailmaa (Study on the feasibility and added value of sponsorship schemes as a possible pathway to safe channels for admission to the EU, including resettlement. Final report 2018; Fostering community sponsorships across Europe 2019). Myös Pohjoismaissa on selvitetty yhteisölähtöisten ohjelmien käyttöönoton mahdollisuuksia (Feith Tan 2019, 2020; Turtiainen & Sapir 2021). Keväällä 2022 Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö valmisteli yhteisölähtöisen kotoutumismallin pilotointia. Selvityksen perusteella mallilla olisi selkeitä palveluiden järjestämiseen ja kotoutumiseen liittyviä hyötyjä. Malli ei poistaisi viranomaisvastuita, vaan toisi tiiviimmin mukaan kansalaisyhteiskunnan eri alojen, kuten työelämän ja arjen tuen, osajia, niin kutsuttuja yhteisökummeja, joiden roolit määriteltäisiin selkeästi. Hyötynä nähdään muuan muassa hyvän alkuvaiheen merkitys nopeampana kotoutumisena ja kotoutumiseen liittyvän motivaation säilymisenä ja vahvistumisena. Lisäksi mallilla nähdään väestösuhteita vahvistava vaikutus sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisääntymisenä. Onnistuneen pilottivaiheen jälkeen tavoitteena on esittää valtion pakolaiskiintiön kasvattamista kansalaisyhteiskunnan vahvistuneen läsnäolon takia. (Turtiainen & Sapir 2021.)

POHDINTAA

Sotien ja aseellisten konfliktien esiintyminen, ilmastonmuutoksen etenemisen aiheuttamat luonnonkatastrofit ja aavikoituminen sekä globaalin talouden aiheuttama polarisaatio vaikuttavat tulevaisuuden muuttoliikkeisiin. Kansainvälisen yhteisön tehtävänä on huolehtia siitä, että niin työperustaisen muuton kuin myös pakotetun muuton mahdollisuudet olisivat oikeudenmukaisia. Maailmanlaajuisen pakolaiskompaktin (Global Compact on Refugees 2018) tavoitteena on taata, että pakolaisten uudelleensijoittaminen ja niitä täydentävät mallit toimivat hyvin ja että ne ovat sukupuolisensitiivisiä sekä täyttävät pakolaisten suojelutarpeisiin liittyvät vaatimukset.

Vuonna 2022 jouduttiin seuraamaan länsimaisen demokratian peruspilareiden horjumista Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyssodan seurauksena. Samoin polarisaatiota tietoisesti vauhdittava retoriikka ja vihapuhe on saanut kaikupohjaa eurooppalaisissa poliittisissa puolueissa ja yhteiskunnan eri tasoilla. Tällä ilmiöllä on ollut vakavat seuraukset maahanmuuttajiin kohdistuvana rakenteellisena sekä yksilötason syrjintänä ja rasismina.

Huomionarvoista kuitenkin on, että Venäjän hyökkäyssotaa pakenevien ukrainalaisten välittömän turvallisuudentunteen saavuttamisen lisäksi on panostettu heidän hyvän asettumisen ja kotoutumisen tukemiseen muun muassa koulutukseen ja työelämään pääsyn helpottamiseksi. Myös vapaaehtoisten auttamishalu on ollut ennennäkemätöntä. Vapaaehtoiset olivat aktiivisia myös vuonna 2015, jolloin perustettiin nopeasti vastaanottokeskuksia ympäri Suomea. Nyt yhteiskunnan eri tasojen nopea reagoiminen on erilaista kuin vuonna 2015, jolloin lainmuutokset (muun muassa maksuttoman oikeusavun poistaminen ensimmäistä turvapaikkahakemusta jätettäessä), kohtuuttoman pitkät oleskelulupapäätösten odotusajat ja kaikilla tasoilla tapahtuva vihapuhe suojelun tarpeessa olevia henkilöitä kohtaan murensivat luottamusta vastaanottavaan yhteiskuntaan. Luottamuksen murenemista tapahtui myös turvapaikanhakijoita auttavan kansalaisyhteiskunnan ja monien toimijoiden taholta.

Edellä mainituista syistä valtioiden ja paikallisyhteisöissä monimuotoisuutta kunnioittava politiikka on tullut entistä tärkeämmäksi. Monimuotoisuuden kunnioittaminen lainsäädännössä ja viranomaiskäytännöissä on luottamusyhteiskunnan rakentamisen keskiössä. Kansalaisyhteiskunnan ja erityisesti aiemmin maahan muuttaneiden henkilöiden ja heidän perustamiensa yhdistysten mukaan ottaminen yhtäältä kotouttamistyöhön ja toisaalta koko yhteiskunnan rakentamiseen on tulevaisuuden keskeisiä tehtäviä. Kääntäisin-kin usein toistetun sanonnan, että maahanmuuttajat eivät luota viranomaisiin, sellaiseksi, että viranomaisten tehtävänä on luottaa jokaisen tulijan potentiaaliin ja luoda konkreettisia mahdollisuuksia tämän potentiaalain käyttöön ottamiseksi (Turtiainen 2012).

LÄHTEET

(EU) 2020/1364. Komission suositus laillisista väylistä suojelun saamiseksi EU:ssa: uudelleensijoittamisen, humanitaarisen maahanpääsyn ja muiden täydentävien väylien edistäminen. Annettu 23.9.2020. Viitattu 20.6.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020H1364&from=EN>.

88,289 UNHCR Submissions and 47,352 departures. 2023. Resettlement data. UNHCR. Viitattu 28.3.2023. <https://www.unhcr.org/resettlement-data.html>.

Behrman, S. & Kent, A. Eds. 2018. *Climate Refugees: Beyond the Legal Impasse?* London: Routledge.

Betts, A. 2013. State fragility, refugee status and survival migration. *Forced Migration Review*, 43, 4–6. Viitattu 20.6.2022. <http://www.fmreview.org/fragilestates/betts>.

Betts, A. & Milner, J. 2019. *Governance of the Global Refugee Regime* World Refugee Council Research Paper No. 13.2019. Viitattu 20.6.2022. <https://www.cigionline.org/static/documents/documents/WRC%20Research%20Paper%20No.13.pdf>.

Chimni, B.S. 2009. The Birth of a 'Discipline': From Refugee to Forced Migration Studies. *Journal of Refugee Studies* 22,1, 11–29. Viitattu 20.6.2022. doi: 10.1093/jrs/fen051.

Complementary Pathways for Admission of Refugees to Third Countries: Key considerations. 2019. UNHCR. Viitattu 20.6. 2022. <https://www.refworld.org/docid/5cebf3fc4.html>.

European website on integration. Euroopan komissio. N.d. Viitattu 20.6.2022. <https://ec.europa.eu/migrant-integration/>.

Feith Tan, N. 2019. The feasibility of Community-based Sponsorship of refugees in Denmark. Viitattu 20.6.2022. <https://amnesty.dk/media/6130/feasibility-study-community-based-sponsorships.pdf>.

Feith Tan, N. 2020. A Study on the potential for introducing a community sponsorship program of refugees in Sweden. Viitattu 20.6.2022. <https://www.unhcr.org/neu/wp-content/uploads/sites/15/2020/12/UNHCR-Study-on-Community-Sponsorship-Program-in-Sweden.pdf>.

Forced migration research network. N.d. UNSW Sydney. Viitattu 20.5.2022. <https://www.unsw.edu.au/arts-design-architecture/our-schools/social-sciences/our-research/research-networks/forced-migration-research-network>.

Fostering community sponsorships across Europe. 2019. SHARE Network. Viitattu 20.6.2022. <https://www.caritas.eu/wordpress/wp-content/uploads/2019/10/Share-publication-2019-EN.pdf>.

Global Compact on Refugees para 7. Complementary pathways identified in the Compact are family reunification pathways, private refugee sponsorship, humanitarian visas and labour and educational opportunities for refugees. 2018. Globaalin sopimuksen YK:n hyväksymä vastine. Viitattu 20.6.2022. <https://www.unhcr.org/5c658aed4.pdf>.

Global trends – Forced displacement 2021. 2022. UNHCR. Viitattu 17.6.2022. <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>.

Kansainvälinen suojelu. 2023. Tilastot. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 17.1.2023. <https://tilastot.migri.fi/index.html#applications/23330?start=623>.

Kolmansien maiden kansalaisten kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma. 2016. Euroopan komissio. Strasbourg 7.6.2016. COM (2016) 377, 6–15. Viitattu 3.3.2023. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/eu-migration-policy/integration-policy/>.

Lyytinen, E. 2007. Pakkomuutto globaaliongelmmana: pakkomuuton käsitteellistäminen ja pakkomuuttajaryhmien suojelun maantieteelliset diskurssit. Siirtolaisuusinstituutti, web reports no 22/2007. Viitattu 20.6.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20201214100471>.

Mid-year trends. 2022. UNHCR. Viitattu 17.1.2023. <https://www.unhcr.org/mid-year-trends.html>.

Piquet, E. 2008. Climate change and forced migration, New Issues in Refugee Research, Research Paper No. 153 UNHCR. Viitattu 20.6.2022. <https://www.unhcr.org/research/working/47a316182/climate-change-forced-migration-etienne-piquet.html>.

Piquet, E. 2013. From "Primitive Migration" to "Climate Refugees": The Curious Fate of the Natural Environment in Migration Studies. *Annals of the American Association of Geographers* 103,1, 148–162. Viitattu 20.6.2022. <https://doi.org/10.1080/00045608.2012.696233>.

Private sponsorship of refugees program, section 2. Guide to the Private Sponsorship of Refugees Program. Government of Canada. 2018. Viitattu 20.6.2022. <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/corporate/publications-manuals/guide-private-sponsorship-refugees-program/section-2.html>.

Protocol Relating to the Status of Refugees, 30 January 1967. 1967. United Nations Treaty Collection. Chapter V. Refugees and stateless persons. United Nations, Treaty Series, vol. 606, 267. Viitattu 20.6.2022. https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=V-5&chapter=5

Refugee Data Finder. UNHCR. N.d. Viitattu 17.1.2023. <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=2bxU2f>.

Study on the feasibility and added value of sponsorship schemes as a possible pathway to safe channels for admission to the EU, including resettlement. Final report. 2018. Euroopan komissio, Muuttoliike- ja sisäasioiden pääosasto. Luxembourg: EU Publications Office. Viitattu 20.6.2022. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1dbb0873-d349-11e8-9424-01aa75ed71a1>.

Turtiainen, K. 2012. Possibilities of trust and recognition between refugees and authorities: Resettlement as a part of durable solutions of forced migration. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Viitattu 20.6.2022. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/41130>.

Turtiainen, K. & Sapir, H. 2021. Yhteisölähtöisen kotoutumisen mahdollisuudet Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, 2021:30. Viitattu 20.6.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-659-8>

The Three-Year Strategy (2019–2021) on Resettlement and Complementary Pathways. 2019. UNHCR. Viitattu 20.6.2022. <https://www.unhcr.org/protection/resettlement/5d15db254/three-year-strategy-resettlement-complementary-pathways.html>.

THE ENVIRONMENT & CLIMATE CHANGE UPDATED VERSION, October 2015. 2015. UNHCR. Viitattu 20.6.2022. <https://www.unhcr.org/540854f49>.

Van Hear, N. 2000. Locationg internally displaced people in the field of forced migration. Norsk Geografisk Tidsskrift – Norwegian Journal of Geography 54: 90–95. Viitattu 20.6.2022. <https://doi.org/10.1080/002919500423681>.